

Izšla vsak četrtek in velja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 22 D, pol leta 16 D, četrta leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroska cesta 5. List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije s poštno proste.

Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

28. številka.

MARIBOR, dne 25. junija 1925.

59. letnik.

O „prijateljih“ kmeta.

Voditelju Samostojne demokratske stranke, ministru Svetozarju Pribečeviću (človeku, ki ga obožujejo naši slovenski »demokratje« z Žerjavom na čelu) se je nedavno zahotelo dveh predstav svojega potujočega političnega cirkusa. Potujoč je namreč zato, ker se med hrvatskim ljudstvom nikjer ustaliti ne more in ker je navezan na zvijačo in podkupovanje, če hoče biti v milosti pri g. Pašiću, šefu sedanje koalicijske vlade. Prva predstava je bila v Beogradu. Pribečević je pozval v prestonico par sto uniformiranih fašistov, znanih pod firmo Orjuna, da bi mu tako »mimogrede«, po izvršenem shodu, napravili manifestacijo. Pribečević ne uživa spoštovanja srbskega ljudstva onstran Save in Drine. Možno ima le svoje volilno okrožje v srbski Liki, sicer mu je pa uspelo, da je dobil vsled politične zveze z radikali popolno oblast na Hrvatskem. Osvojiti hrvatske volilce in se predstavljati v Beogradu kot vodja Hrvatov: to je njegova onemogla želja. Toda v Beogradu vedo, kdo je »Pribeč«, kaj pomeni in koliko ljudstva se ga oklepa. Iz tega razloga je bilo orjunašem naročeno, naj napravijo nekaj razpoložanja zanj, a niti to se mu ni posrečilo. Ti so se med seboj skregali, zato je morala pri orjunaših naročena manifestacija napraviti posebna, iz Hrvatske komandirana skupina demokratičnih učiteljev, carinikov, občinskih »bilježnikov« in drugih takih škricov, ki so bili preoblečeni v seljaške narodne noše. Seveda ni manjkala tamburaški zbor in skupina deklet (raznih gospodičen, ne morda kmetijskih deklet) in vse to si je naročil gospod minister prosvete, da bi Beograd mislil, kako je med ljudstvom priljubljen.

Ta samostojno-demokratski cirkus so si ogledali, od strani, tudi radikali, beograjski domačini. Da orjunaši ne bi motili miru okoli kraljevega dvorca, je notranji minister prepovedal vsak obhod po Terazijah, t. j. glavni beograjski ulici, namen te odredbe je pa bil vse drugačen: preprečiti, da se demokrati ne bi mogli v bližini dvorca na svoj kričavo-židovski način klanjati svojemu polbogju Pribečeviću. Beograd je ostal hladen in druge nesreče res ni bilo.

To je moža tako ujezilo, da je naročil drugo predstavo v Sisku. V hrvatski Sisak, ki je skoro enodušno v taboru Radičeve stranke, je prispelo okoli pet tisoč Srbi jancev iz Like. Tistih par sto hrvatskih kmetov, ki so iz radevednosti šli poslušat Pribečevića, itak ne šteje, ker od teh ne bo dobil niti 100 glasov. Samostojni demokrati so zbornali na ta shod vse, kar je v njihovih službah ali kakršnikoli odvisnosti, toda stvar jim zdaleka ni tako uspela, kakor so si predstavljali. Zbesnili agitatorji so videli že vnaprej, da hrvatsko kmetstvo Pribečevićevega cirkusa ne mara, zato so pri-

čeli izvajati s pomočjo žandarjev in takozvanih kordonašev strahovito nasilje. Sisak in okolica sta bila nenadoma v obsejnim stanju, ki ga je proglasil pripravljalni odbor tega »shoda«. Pretepali so mirne seljake, grozili na vse strani, silili z nasajenimi bajoneti k izvešanju zastav na čast g. Pribečevića in obljubovali zemeljsko zveličanje vsakomur, ki bi se udeležil shoda. Toda vse to ni nič pomagalo. Hrvatov ni bilo blizu, od daleč, iz gorate Like prispeli Srbi so pa bili tako izmučeni, da je komaj par sto ljudi dajalo izraza svojemu navdušenju za politiko Svetozarja Pribečevića. In tedaj se je zgodilo nekaj čudnega. Samostojno-demokratski listi med njimi tudi »Jutro« in »Slovenski Narod«, so poročali o »ogromnih manifestacijah za državno in narodno edinstvo«. Pribečević da je baje ugotovil z vso sigurnostjo, da se »Radičeva kula ljulja« (trdnjava maje). Razpisali so se na dolgo in široko, kakor da bi se bilo kaj velikega dogodilo. Pa ni bil večji shod, kakor če SLS skliče svoje pristaše na večji shod v Ptuj.

Pa pustimo to. Bolj značilna za te »prijatelje hrvatskega seljaka«, kakor se imenujejo samostojni demokrati, je dejstvo, da so vršili s pomočjo uradništva in žandarmerije nasilja, da so pretepali kmetstvo, aretirali vsakogar, ki so ga imeli na sum, da morda agitira proti njim. Nasilje je bilo tako hudo, naperjeno pa proti vsem pristašem raznih drugih strank, da so poslanci Radičeve, hrvatske radikalne, Davidovičeve stranke in zajednice podali vladi posebno spomenico, v kateri se zglašajo nad najhujšimi slučajmi in zahtevajo, da se krivci kaznujejo, krivice pa popravijo. Čez par dni se je oglasila v Beogradu posebna deputacija odposlanstvo) hrvatskih radikalov, ki se je na pristojnih mestih ter pri glavnem odboru stranke g. Pašiću pritožila nad žvinskim obnašanjem samostojnih demokratov. To stvar je beležila tudi »Samouprava« in Pribečević je v skrbeh, kaj bodo k temu porekli radikali, ko bodo prišli bolj usodni časi, kakor je današnji.

Seljake so pretepali in mučili, Pribečević pa račun na njihove glasove. Hrvat kmet pa Pribečeviću nikdar ne bo sledil, ker njegova stranka kmetu ne pusti priti do veljave, čeprav se ne brani kmetijskih glasov. Taki so meščanski »prijatelji« kmeta!

Zopet nova bremena.

Za zvišanje draginje.

Finančni minister Stojadinović je predložil novo carinsko tarifo. V tej tarifi je zvišana uvozna carina za kmetijske potrebščine. Za vinogradne škropilnice, galice, železje, stroje, posamezne dele strojev, kmetijsko orodje, blago za obleko in mnoge druge življenjske potreb-

ščine. Tako bo vladin predlog zopet povečal draginjo za nujne gospodarske potrebščine, ki jih potrebuje kmet, delavec in obrtnik. Naš poslanec dr. Kulovec je odločno protestiral v imenu naših poslancev proti tem novim bremenom. Cene naših pridelkov močno padajo, a blago, kar ga morajo ljudje kupovati, pa se bo sedaj še podražilo. Minister dr. Žerjav — Pivkov komandant — je trdil, da je nova carinska tarifa ugodna za Slovenijo, ker bodo fabrikanti lažje tekmovali s tujino. Torej Pivkova stranka se poteguje samo za bogate fabrikante. Kmet, revež, delavec, obrtnik, mali trgovec — so ji deveta briga. Po zaslugi samostojno-demokratske stranke bo sedaj draginja zopet poskočila!

Novi davki.

Ta dan je finančni minister v imenu vlade predložil začasni proračun (dvanaestine) do konca novembra. Po teh dvanaestinah se zopet zvišajo davki. To je naravnost strašno! Nobenega konca ne kraja izmaganju Slovenije! Ko se je danes o tem predlogu razpravljalo v zbornici, je v imenu Jugoslovanskega kluba govoril proti dvanaestinam naš poslanec Franjo Kremžar. Med splošno pozornostjo je z živo besedo opisoval bedo, ki je zadnji čas vsled padanja cen živine in poljskih pridelkov ter lesa in vsled vedno večjih davkov nastala med kmetstvom in delavskim ljudstvom v Sloveniji. Kremžarjev glas je donel celo izven zbornice. Njegovi dokazi so bili tehtni. Ali kaj pomaga, ko se Pašičeva in Pribečevićeve vlada za te klince in opomine ne zmeni. Žerjav pa je bil celo tako smel, da je posmehovalno odgovarjal našemu govorniku.

Kmetijski delavci in viničarji tudi obdačeni.

Nekaj nepojmljivega je, kako hočejo sedaj izmaganje z davkom na telesno delo celo uboge delavce. Finančno ministrstvo Pašič-Pribečević-Žerjavove vlade je izdalo na vse davčne oblasti dne 12. maja 1925 navodilo, kako se naj iztirjuje davek na delo. Navodilo pravi: Davek 2 odstot. morajo plačati vsi kmetijski, poljedelski in gozdni delavci, viničarji, tudi hlapci, pastirji, dekle itd. Davku so podvržene celo dojljice in pestunje (!?), kuharice, služkinje, obrtni učenci, pomočniki in tovarniški delavci. Gospodar bo moral vsak mesec davčni oblasti poslati seznam o zaslužku delavcev. Gospodar tudi jamči, da bo delavcu odtegnil davek. Davek se mora plačati letno štirikrat. Minister predpisuje, da se v zaslužek računa ne samo denarni zaslužek, ampak tudi hrana, stanovanje, luč, kurjava, obleka, obuvalo in užitek zemlje. Predpisane so tudi hude kazni.

K temu delavskemu davku so pripisali še toliko doklad, da bo znašal davek skupno nad 7 odstot. od skupaj izračunanega zaslužka. Tako bodo prišli ubogi ljudje še v večjo bedo. Poslanci Slovenske ljudske stranke

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisatelj Erckmanna-Chatriana; preložil Al. B.

13. nadaljevanje.

»Oho«, je vzdihnil Pinto, ki je bil iztegnil vrat ter si oko položil na oči, »to je začetek bitke, ali pa ne vem ničesar. Medtem ko naša vojska v ravni črti prodira proti Lipskemu, bi nas ruski in pruski lopovi radi prijeli od strani in nas raztrgali. To so dobro preračunali! Čedalje boljše poznajo vojne zvijače.«

»Kaj pa bomo mi počeli tukaj?« je vprašal Klipfel.

»To je vendar jasno«, je odgovoril narednik. »Nas je tu dest do dvanaest tisoč pod starim Souhamom, ki se nikdar ni umaknil niti za korak. Stali bomo tam, kot žid, eden proti šestim ali sedmim, dokler cesar ne izve o položaju ter se obrne nam na pomoč. Glejte, ordonanci častniki so že oddirjali.«

In res je bilo tako: pet ali šest častnikov je dirjalo preko lätzenske ravnine za našim hrbtom proti Lipskemu. Jediti so, kakor bi jih veter gnal, jaz pa sem prosil Boga, naj jim da dospeti o pravem času in nam pošlje na pomoč celo vojsko. Grozno je, ako mora človek slišati, da je izgubljen; še svojemu največjemu sovražniku bi ne želel, da bi bil v takem položaju.

Narednik Pinto nam je razlagal:

»Srečo imate, rekuti. Ako ta ali oni od vas odnese zdravo kožo, se bo lahko hvalil, da je videl kaj posebnega. Le pogledite tiste višnjele črte, ki prihajajo s puškami na ramah ob Plavnem potoku — vsaka taka črta je en polk. Trideset jih je, to je skupno šestdeset tisoč Prusov, brez tistih vrst konjenice, ki je vsaka en švadrone. Tisti tam-le, ki prodirajo ob njih levi strani ob Rippachu, in se jim krožje bliska na solcu, to pa so dragonci in kirasirji ruske carske garde. Prvikrat sem jih videl pri Austerlitzu,

kjer smo jih pošteno premakastili. Teh je tudi še osetnatost do dvanajst tisoč. Tista gruča sulic za njimi, to so kozaske čete. V eni uri bomo stali nasproti stotisoč Prusom in Rusom, in sicer najkrepkejšim. To bo bitka, v kateri si človek lahko pribori križec, ako ga pa ne dobi, ga lahko izgubi za zmerom.«

»Ali res mislite, narednik?« je vprašal Cebedej, ki ni nikdar imel v glavi dveh jasnih misli in si je domišljeval, da ima križec že v roki.

»To je kakor pribito«, je odgovoril narednik; »prišli si bomo prav blizu. In če v gneči ugledaš polkovnika, top, zastavo, sploh kaj takega, kar te bude v oči, plani na tisto in ne zmeni se za bajonete, sablje in puškina kopita. Kar zagradi in ako srečno odneseš pete, boš zapisan v odlikovanje.«

Medtem ko je govoril Pinto, mi je prišlo na misel, da je felsenburški župan dobil križ, ker se je Mariji Lujzi s svojo vasjo poljal nasproti na ovenčanih vozeh. Ta način, kako se dobi križ, se mi je zdel mnogo pripravnější, nego Pintov.

Nisem imel več časa, da bi bil še dalje razmišljal o tem, kajti od vseh strani so trobili k zbiranju. Vsekdo je hitel tja, kjer so stale puške njegove kompanije, ter naglo pograbil svojo. Častniki so nas razpostavili v bojne vrste. Iz vasi so v diru prihajali topovi. Razpostavili so jih na vrhu malo zadaj, tako da jih je ščitil hribov rob. Prišli so tudi vozovi s streljivom.

Bolj daleč v ozadju, v vaseh Rahna, Kaja in Veliki Garschen, je vse vrvelo. Mi pa smo bili prvi, na katere je imela planiti sovražna sila.

Sovražnik se je bil ustavil dva topovska strela od nas in njegovih jezdecev na stotine begalo poizvedovaje pod hribom. Že ko sem se samo ozrl na to množico Prusov, ki so stali ob Plavnem potoku, tako da sta jih bila oba brega kar črna, in katerih prve vrste so pričele delati kolone, sem rekel sam pri sebi: »Jože, zdaj je vse izgubljeno, vsega je konec... nobene pomoči ni več... Ne preostane ti drugega, kakor da se maščuješ, se braniš in nimaš usmiljenja z nikomur... Brani se... brani se!...«

Ko sem to premišljeval, je general Chemineau sam pridirjal na čelo in ukazal: »Naredite kar!«

Vsi častniki na desni in levi, spredaj in zadaj, so ponovili povelje, in tako smo naredili štiri četverokotnike po štiri bataljone. Jaz sem bil takrat na eni notranjih strani in sem bil tega vesel, kajti mislil sem si, da bodo Prusi, ki so prihajali v treh oddelkih, najprej napadli prednje vrste. A komaj sem to rekel sam pri sebi, ko je skozi karé svignila cela toča krogel. Obenem so pričeli rjoveti topovi, katere so bili Prusi zapeljali na grič na levi strani, in sicer čisto drugače, kot pri Weissenfelsu: zdaj streljanja kar ni hotelo biti konec! Na tistem vrhu so imeli postavljenih kakih trideset velikih topov, lahko si je torej misliti, kako vzeli so delati. Krogle so letele zdaj preko nas, zdaj sodevale v vrste, zdaj prodirale v zemljo, ki so jo razrivale z groznim hreščanjem.

Tudi naše topništvo je streljalo, da je bilo slišati le polovico sovražnih krogel, a vse skupaj ni pomagalo. Najhujše pa je učinkoval neprestani klic častnikov: »Razmik! Razmik!«

Stali smo obdani z gostim dimom, a nismo oddali nobenega strela. Ravno sem si mislil, da bomo uničeni, ne da bi se mogli braniti, ako ostanemo tu še četrto uro, ko so naenkrat med obema višinama prispelle prve pruske kolone s čudnim hruščem, kakor da se povodenj vali proti nam. Prve tri strani našega četverokotnika, namreč fronta in ostali dve na desni in levi, so ta hip ustrlele. Kdo ve, koliko Prusov je padlo v tej pokrajinski zarezi! A namesto da bi se ustavili, so njih tovariši lezli naprej v hrib, kakor obsedeni kričali: »Domovina! Domovina!« ter nam svoj bataljonski ogenj na sto korakov pošiljali naravnost v telo.

Potem se je začel boj z bodalom in kopitom, kajti na vsak način so hoteli zdrobiti karé; zdeli so se mi kakor besni. Vse svoje žive dni bom pomnil, kako je bataljon Prusov od strani prišel naravnost proti nam ter nas napadel z bodali, kar smo jim vrnili, ne da bi stopili iz vrste, in kako sta jih vse skupaj podrla in pometla dva topa, stoječa petdeset korakov za nami.

Zdaj si ni upal noben drug oddelek več prodirati med karéje.

Navalili so po hribu dol, mi pa smo nabasali puške, da jih uničimo do zadnjega moža. Zdaj so znova pričeli gmeti njih topovi, od desne strani se je oglašil silen vršč. To je bilo njih konjenstvo, ki je hotelo izrabiti